

LAUDATIO

În onoarea **Majestății Sale Regele Mihai I al României**,
cu ocazia decernării titlului de *Doctor Honoris Causa*
al Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași

8 mai 2012

www.uaic.ro

Laudatio

În onoarea **Majestății Sale Regele Mihai I al României**

Majestatea Voastră,
Alteța Voastră Regală,
Alteța Voastră,
Domnule Rector,
Doamnelor și Domnilor,

Orice evocare a biografiei Majestății Sale Regele Mihai I al României se confruntă, imediat, cu un paradox și, în același timp, cu o dificultate. Paradoxul constă în imposibilitatea de a vorbi despre o asemenea viață în chipul firesc în care s-ar putea face acest lucru despre o biografie obișnuită. La venerabila și frumoasa vîrstă pe care a împlinit-o nu demult, Majestatea Sa este, încă și mai mult – dacă se poate spune astfel – un personaj istoric, prin care trecutul și prezentul nostru se contopesc într-o bogată sinteză. Or, o reflecție sistematică asupra acestei vieți și a meritelor ce justifică înalta distincție pe care o decernează astăzi Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași Majestății Sale Regele Mihai I al României nu se poate face fără evocarea implicită a însăși istoriei

noastre, atît de strîns împletită cu această viață, încît distincția dintre timpul obiectiv și viața trăită în acest timp pare să se estompeze. De aici decurge și dificultatea – mai înainte semnalată – de a vorbi despre o asemenea biografie. Această dificultate constă într-o dublă problemă: de alegere și – mai ales – de interpretare, exact în termenii în care istoricii definesc aceste operațiuni.

Cum poate fi evocat un trecut, deopotrivă al unui om și al țării sale, în așa fel încît această „reповestire” selectivă să pună în lumină – cum încearcă istoricii să o facă – sensul (subiectiv, desigur) al unei deveniri? Ce idee călăuzitoare ar dezvălui o hermeneutică aplicată unei biografii care, în sensul cel mai deplin al cuvîntului, este istorică?

În faimoasele sale *Etimologii*, izvorîte din convingerea că adevărata natură a lucrurilor se ascunde în originea cuvintelor care le desemnează și că, citită corect, această origine arăta rostul zămislirii de către Creator a formelor alcătuitoare ale lumii, Isidor din Sevilla (cca. 560-636), unul dintre cei mai importanți autori creștini ai Antichității tîrzii și începutului de Ev Mediu, scria următoarele în dreptul cuvîntului „rege” (*rex*): „Numele «rege» este deținut de cel care face ce trebuie și [este] pierdut de cel ce face răul. De unde și proverbul din bătrîni: «Vei fi rege dacă faci ce trebuie; dacă nu faci, nu vei fi» (... «*Rex eris, si recte facias: si non facias, non eris*»).

Acest „a face ce trebuie” în acord cu rostul demnității sale și, în primul rînd, cu interesele vitale ale poporului său ni se pare că reprezintă trăsătura definitorie și exemplară, totodată, a biografiei Majestății Sale Regele Mihai I al României, vădită, pentru prima dată, în perioada cea mai tragică din istoria contemporană a României: anii celui de-al doilea război mondial.

Împrejurările de atunci sînt prea bine cunoscute pentru a mai fi, încă o dată, reluate aici. Este de ajuns să se reamintească faptul că actul de la 23 august 1944, înfăptuit de Majestatea Sa printr-un gest al cărui curaj extraordinar era, de bună seamă, întărit de intuiția clară a marelui imperativ al momentului, a cărui nesocotire risca să periclitizeze ființa statului român, a salvat România de la un dezastru sigur, reintroducînd-o în grupul Națiunilor Unite, unde atît tradiția, cît și interesele politice o așezau în chip firesc. Punînd din nou, în chip simbolic, România pe această cale politică, cuvintele din *Proclamația către țară* sînt, în acest sens, deosebit de grăitoare. Să reascultăm un fragment din acest text, care, neîndoielnic, rămîne unul din cele mai importante din istoria noastră contemporană:

„În ceasul cel mai greu al istoriei noastre am socotit, în deplină înțelegere cu poporul meu, că nu este decît o singură cale, pentru salvarea țării de la o catastrofă totală: ieșirea noastră din alianța cu puterile Axei și imediata încetare a

războiului cu Națiunile Unite ... Un nou guvern de uniune națională a fost însărcinat să aducă la îndeplinire voința hotărîită a țării de a încheia pacea cu Națiunile Unite ... Poporul nostru înțelege să fie stăpîn pe soarta sa ... Dictatura a luat sfîrșit și cu ea încetează toate asupririle ... De curajul cu care ne vom apăra cu armele în mînă independența împotriva oricărui atentat la dreptul nostru de a ne hotărî singuri soarta depinde viitorul țării noastre. Cu deplină încredere în viitorul neamului românesc, să pășim hotărîți pe drumul înfăptuirii României de mîine, a unei Românie libere, puternice și fericite”.

Răsturnarea regimului antonescian a constituit, neîndoielnic, după fericita expresie a lui Stephen Zweig, unul din „momentele astrale” ale istoriei noastre. Ratarea lui – o putem spune din perspectiva zilei de azi – nu ar fi schimbat, poate, nefericitul destin politic al României, de a cădea, pentru decenii lungi și grele, sub dominația Moscovei și a regimului comunist. Cu siguranță, însă, l-ar fi făcut și mai cumplit, răpind definitiv țării noastre posibilitatea de a se reconstitui, fie și parțial, în fruntariile sale firești.

Dar, și pînă în acea zi „foarte lungă” de august, care a schimbat soarta țării, tînărul monarh a făcut ce trebuia, în ciuda mijloacelor politice modeste pe care le mai avea la dispoziție în urma evenimentelor din 1940. Majestatea Sa a încurajat cu discreție contactele prin care principalii lideri politici încercau, în vara anului 1944, să se coalizeze în

vederea constituirii unei alternative politice și a scoaterii țării din război. În același timp, suveranul a sprijinit desfășurarea, pe diferite canale, a negocierilor neoficiale cu Aliații, pentru încheierea unui armistițiu care se impunea cu o necesitate tot mai mare. Majestatea Sa și-a reconfortat cetățenii în acei ani deosebit de grei și, împreună cu Regina Mamă, i-a ocrotit, atît cît s-a putut, pe aceia dintre ei – precum evreii – amenințați, atunci, de mari primejdii. Prin toate faptele sale din acel interstițiu de restriște, suveranul României a respectat datoria inerentă demnității pe care o exercita, intuind cu exactitate, în ciuda atîtor obstacole, care era calea „dreptei acțiuni” ce trebuia urmată de un monarh responsabil pentru soarta țării și a cetățenilor ei.

Îndemnul lăuntric de „a face ce trebuie” a continuat să îl inspire pe Regele Mihai I și în anii nu mai puțin grei ai reconstrucției postbelice, cînd, ocupată de trupele sovietice, țara începea să fie metodic confiscată de comuniști. Refuzul suveranului de a aproba documentele elaborate de un executiv (guvernul dr. Petru Groza) impus la presiunile Kremlinului nu constituie decît manifestarea cea mai evidentă a acestui imbold, prin care Mihai I al României s-a erijat, atunci, în apărător al democrației și valorilor naționale. Intrat în istorie sub numele de „grevă regală”, acest gest politic, cu un mare ecou în străinătate, a constituit o noutate absolută în viața politică a țării, obligîndu-l pe primul ministru de atunci să

remanieze guvernul prin introducerea unui număr și mai mare de reprezentanți ai partidelor istorice. Acest refuz – care nu este singular în ansamblul atitudinilor și pozițiilor publice adoptate de suveran în intervalul respectiv – infirmă categoric unele afirmații recente, nu numai nedrepte, ci și profund ofensatoare, care, denaturînd grav un adevăr pe care îl putem considera, fără nici o ezitare, drept istoric, au încercat să umbrească rolul jucat de Majestatea Sa în acea perioadă. În contra acestor alegații lipsite de temei, trebuie spus răspicat că suveranul României a fost, prin faptele sale, în acel interstițiu din ce în ce mai critic, un imbold, o inspirație și un sprijin pentru toți cei care luptau să mențină țara pe un curs democratic și independent, făcînd, în condițiile date, tot ceea ce se putea face.

Abdicarea forțată de la 30 decembrie 1947, în împrejurări, de asemenea, atît de bine cunoscute, încît nu mai au nevoie să fie reamintite aici, nu a însemnat și abandonarea imperativului moral al lui „a face ce trebuie”. Majestatea Sa și-a pierdut tronul (mai corect spus, i s-a luat), dar nu și calitatea de monarh, călăuzit de datoria de a servi folosului public și de a face binele pentru concetățenii săi.

În lungul exil care i-a fost impus, Regele Mihai I al României a constituit un reper al speranțelor tuturor românilor, jucînd un rol activ și în cadrul emigrației naționale. Mesajele anuale ale Majestății Sale, transmise la Radio Europa

Liberă de Crăciun, Paște și cu ocazia zilei de 10 mai, i-au reconfortat și au dat curaj celor de acasă, prizonieri ai unui regim ilegal. În același timp, Majestatea Sa s-a îngrijit mereu de românii ce reușiseră să scape din patria-închisoare în care trăiau, ajutându-i în diferite chipuri. Prin tot ceea ce a făcut în cele peste patru decenii pe care le-a petrecut departe de țara peste care domniseră înaintașii săi, Majestatea Sa Mihai I al României a constituit un factor federator, căutând să strângă laolaltă strădaniile tuturor celor dispuși să lucreze cu mijloacele democrației și în respectul drepturilor și libertăților umane fundamentale pentru interesele țării lor ocupate.

Rolul asumat de Majestatea Sa de a fi o instanță unificatoare a românilor – din țară și de pretutindeni – a devenit și mai puternic după 1989. Au trecut, de atunci, mai bine de 20 de ani, dar acest lung interval, aproape cât al unei generații nu poate șterge din amintire, printre atâtea altele, marile fracturi – multe dintre ele deliberat create și întreținute atît înainte, cît și după răsturnarea regimului comunist – ce brăzdau, în lunile și anii aceia, societatea românească. Cu tact, toleranță și compasiune pentru suferințele îndurate de compatrioții săi, dar și cu înțelegere pentru inevitabila uitare ce se așternuse, după mai bine de 40 de ani, peste ceea ce fusese, odată, monarhia, suveranul, căruia regimul post-decembrist nu i-a îngăduit decît după multe ezitări și nejustificate respingeri să se întoarcă acasă, a lucrat fără preget pentru

unitatea poporului său în spiritul valorilor redescoperite ale dreptății și libertății. Și de această dată Majestatea Sa și-a respectat datoria de monarh. El a făcut, din nou, „ceea ce trebuia”, învățându-și, cu discreție, compatrioții, lipsiți de experiența unei vieți democratice și divizați de pasiuni extreme, să discearnă corect „calea dreaptă” spre lumea civilizată a Europei, scuturându-se de înșelătoare aparențe.

Pentru a grăbi atingerea acestui țel, Regele Mihai I al României nu s-a dat în lături de a îmbrăca, pentru o vreme, ținuta unui ambasador, pledînd cauza integrării euro-atlantice a țării sale pe lângă guvernele, organizațiile internaționale și monarhiile continentului. Dubla reușită a aderării României la NATO și Uniunea Europeană se datorează, cu certitudine, și acestor eforturi, subîntinse de un prestigiu pe care Regele nu a ezitat să și-l pună în joc.

Majestatea Voastră,

În frumosul discurs, rostit pe 25 octombrie 2011 în fața Camerelor reunite ale Parlamentului României, prin care sintetizați, simplu și exact, situația de astăzi a țării noastre, reafirmînd, totodată, cu lipsa de emfază care Vă caracterizează, principiile politice și morale pe care s-a clădit existența Coroanei Regale a României – apărarea intereselor statului și respectul față de instituțiile acestuia, loialitatea, modestia și

curajul – spuneți, la un moment dat: „Iubirea de țară și competența sînt criteriile principale ale vieții publice ... Lumea de mîine nu poate exista fără morală, fără credință și fără memorie ... România a mers mai departe prin idealurile marilor oameni ai istoriei noastre, servite responsabil și generos”.

Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, cea mai veche Universitate a țării, Vă acordă astăzi titlul de *Doctor Honoris Causa*, deoarece întruchipați exemplar aceste valori și idealuri, prin care Majestatea Voastră actualizează din istoria noastră tot ceea ce are aceasta mai bun.

Comisia de elaborare a LAUDATIO:

Profesor univ. dr. Vasile IȘAN

Rectorul Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași

Profesor univ. dr. Dinu C. GIURESCU

Membru al Academiei Române

Universitatea București

Profesor univ. dr. Alexandru ZUB

Membru al Academiei Române

Institutul de Istorie „A. D. Xenopol”, Iași

Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași

Profesor univ. dr. Ioan Aurel POP

Rectorul Universității „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca

Membru al Academiei Române

Profesor univ. dr. Gheorghe CLIVETI

Directorul Institutului de Istorie „A. D. Xenopol”, Iași

Profesor dr. Gheorghe IACOB

Prorector al Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași

Profesor univ. dr. Alexandru-Florin PLATON

Facultatea de Istorie

Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași

8 mai 2012